

ספר החינוך Sefer HaChinuch

Session 3

Mitzva 16: To Not Break a bone from the Pesach Sacrifice

Mitzva 21: To Recount the Exodus from Egypt

שלא לשבר עצם מן הפסח

Mitzva 16: To Not Break a bone from the Pesach Sacrifice

The hearts are drawn after the actions

שלא לשבר עצם מכל עצמות הפסח, שנאמר (שמות יב מו) ועצם לא תשברו בו.

The Reason

משרשי המצוה. לזכר נסי מצרים כמו שכתבנו באחרות. וגם זה גזע מן השרש הנזכר, שאין כבוד לבני מלכים ויועצי ארץ לגרר העצמות ולשברם ככלבים, לא יאות לעשות ככה, כי אם לעניי העם הרעבים. ועל כן בתחלת בואנו להיות סגלת כל העמים ממלכת כהנים וגוי קדוש (שם יט ו), ובכל שנה ושנה באותו הזמן, ראוי לנו לעשות מעשים המראים בנו המעלה הגדולה שעלינו בה באותה שעה. ומתוך המעשה והדמיון שאנחנו עושין, נקבע בנפשותינו הדבר לעולם.

Why do we need to do so many things to remember the exodus from Egypt?

ואל תחשב בני לתפש על דברי ולומר ולמה יצוה אותנו השם יתברך לעשות כל אלה לזכרון אותו הנס, והלא בזכרון אחד יעלה הדבר במחשבתנו ולא ישכח מפי זרענו?

דע, כי לא מחכמה תתפשני על זה, ומחשבת הנער ישיאך לדבר כן. ועתה בני, אם בינה שמעה זאת, והטה אזנה ושמע (משלי כב יז), אלמדך להועיל בתורה ובמצות.

דע, כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבתו תמיד אחר מעשיו שהוא עוסק בהם אם טוב ואם רע, ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים

השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפלו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ומתוך שלא לשמה בא לשמה, ובכח מעשיו ימית היצר הרע, כי אחרי הפעלות נמשכים הלבבות.

ואפלו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים, חפץ בתורה ובמצוות, אם יעסק תמיד בדברים של דפי, כאלו תאמר דרך משל שהכריחו המלך ומנהו באמנות רעה, באמת אם כל עסקו תמיד כל היום באותו אמנות, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר ואמת שכל האדם נפעל כפי פעולותיו, כמו שאמרנו.

ועל כן אמרו חכמים ז"ל רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, כדי להתפיס בהן כל מחשבותינו ולהיות בהן כל עסקינו להטיב לנו באחריתנו. כי מתוך הפעלות הטובות אנחנו נפעלים להיות טובים וזוכים לחיי עד. ורמזו ז"ל על זה, באמרם כל מי שיש לו מזוזה בפתחו וציצית בבגדו ותפלין בראשו, מבטח לו שלא יחטא, לפי שאלו מצוות תמידיות, ונפעל בהן תמיד.

לכן אתה ראה גם ראה, מה מלאכתך ועסקך, כי אחריהם תמשך ואתה לא תמשך. ואל יבטיחך יצרך לומר, אחרי היות לבי שלם ותמים באמונת אלהים, מה הפסד יש כי אתענג לפעמים בתענוגי אנשים, בשוקים וברחובות, להתלוצץ עם הלצים, ולדבר צחות, וכיוצא באלו הדברים שאין מביאין עליהן אשמות וחטאות, הלא גם לי לבב כמו הם, קטני עבה ממתיניהם, ומדוע ימשכוני הם אחריהם? אל בני, השמר מפניהם, פן תלכד ברשתם. רבים שנתו מתוך כך כוס תרעלתם, ואתה את נפשך תציל. ואחר דעתך זה, אל יקשה עליך מעתה רבוי המצוות בענין זכירת נסי מצרים, שהם עמוד גדול בתורתנו, כי ברבות עסקינו בהם, נתפעל אל הדבר, כמו שאמרנו.

The Laws

דיני המצוה. כגון שובר עצם ממנו אפלו אחר זמן אכילתו, ודין אם יש כזית בשר עליו מה דינו, ודין הסחוסים וגדים הרכים שסופם להתקשות, ויתר פרטיה, מבארים בפסחים (ד, א).
ונוהגת בזכרים ובנקבות בזמן הבית. והעובר עליה ושובר עצם בפסח טהור, לוקה.

מצות ספור יציאת מצרים

Mitzva 21: To Recount the Exodus from Egypt

Recognizing that everything is in G-d's hands

לספור בענין יציאת מצרים בליל ט"ו בניסן, כל אחד כפי צחות לשונו, ולהלל ולשבח לשם יתברך על כל הנסים שעשה לנו שם. שנאמר (שמות יג ה) והגדת לבנך. וכבר פרשו חכמים, דמצות הגדה זו הוא בליל ט"ו בניסן בשעת אכילת מצה. ומה שאמר הכתוב לבנך, לאו דוקא בנו, אלא אפלו עם כל בריה.

וענין המצוה, שיזכר הנסים והענינים שארעו לאבותינו ביציאת מצרים, ואיך לקח האל יתברך נקמתנו מהם, ואפלו בינו, לבין עצמו, אם אין שם אחרים, חייב להוציא הדברים מפיו, כדי שיתעורר לבו בדבר, כי בדבור יתעורר הלב.

The Reason

משרשי מצוה זו. מה שכתוב בקרבן הפסח. ואין מן התמה אם באו לנו מצות רבות על זה, מצות עשה ומצות לא תעשה, כי הוא יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו. ועל כן אנו אומרים לעולם בברכותנו ובתפלותנו זכר ליציאת מצרים, לפי שהוא לנו אות ומופת גמור בחדוש העולם, וכי יש אלה קדמון חפץ ויכול, פועל כל הנמצאות הוא ובידו לשנותם, כפי שיחפץ בכל זמן מן הזמנים, כמו שעשה במצרים, ששנה טבעי העולם בשבילנו, ועשה לנו אותות מחדשים גדולים ועצומים, הלא זה משתק כל כפר בחדוש העולם ומקים האמונה בידיעת השם יתברך, וכי השגחתו ויכלתו בכללים ובפרטים כלם.

The Laws

דיני המצוה. כגון הסדר שחייבין ישראל לעשות בלילה הזה בענין סעדתו, והכוסות של יין שחייבין לשתות, ושערין, ומזיגתו, וסדורו. והנני כותב לך בני הסדר בקצרה, כאשר שמעתי מפיו חכמי הדור בדיק.

בתחלה מביאין מים ונוטלין יד אחת בשביל כוס של קדוש שצריכין לטל. והכי איתא בברכות בפרק כיצד מברכין, (ברכות מג, א) שבכוס מספיק נטילת יד אחת, ואין מברכין על נטילה זו. ואם רצה לטל שתי ידיו לכוס נוטל בלא ברכה. ואחר כך מברך על היין ומקדש ואינו מברך על היין לאחריו.

ואחר כך נוטל שתי ידיו ומברך על נטילת ידים, ומטביל בירק (הירק בדפוס וילנא) ומברך עליו בורא פרי האדמה לפניו, ולאחריו אינו מברך בורא נפשות וכו', לפי שימתינן עד שיאכל המרור ואז יברך בורא נפשות על המרור ועל הירק. ואין כל מה שעשה בנתיים הפסקה, כמו שנופש.

ואחר שאכלו מן הירק בחרסת, מוזגין כוס שני, וקוראין ההגדה עם שני פרקים מן ההלל, ונוטלין היד אחת ומברך אשר גאלנו וכו' על כוס השני, ושותין אותו, ואין מברכין עליו פרי הגפן, ולא לאחריו על הגפן.

ואחר ששתו כוס שני, נוטלין לידים ומברכין על נטילת ידים, ונוטלין חצי מצה ומניחין אותה על השלמה ומברכין על החצי המוציא ולאכל מצה. ונוטלין חזרת ומברכין לאכל מרור, ואוכלין ממנו בטבול בחרסת, ואין מברכין עליה בורא פרי האדמה, לפי שנפטר בברכה שברכו בירק תחלה, דהכי מכח בגמרא, דלא הוי הפסקה לעולם, שנצטרף לחזר ולברך, אלא אם כן יש בדבר שני ענינים, שיעקר האדם דעתו מן הענין, כגון דאמריי הב לן וברך, וכיוצא בזה. וכן שלא יהא באפשר לעשות שני הדברים ביחד, כגון מה שאמרו ז"ל (חלין פז, א ורש"י שם) משתי וברוכי בהדי הדדי לא אפשר. ואחר שאוכלין מן המרור בטבול, כורכין ממנו על גבי מצה ואוכלין. ואחר כך אוכלין סעדתו.

ואחר כך אוכל כל אחד ואחד מעט מצה, זכר לפסח שהיה נאכל על השבע, ואין אוכלין עוד כל הלילה, שלא לסלק טעם המצה מן הפה. דכתיב (תהלים קיט קג) מדבש לפי, אבל מים ודאי שותין שאין המים מפגין הטעם. וכן שותין גם כן תרי כסי דמצוה, כי לא נדחה מצוה מטעם זה.

ואחר כך נוטלין לידיים ואין מברכין על נטילת ידיים. ומוזגין כוס שלישי, ומברך עליו ברכת המזון ובורא פרי הגפן, אבל לא לאחריו על הגפן. ואחר כך מוזגין כוס רביעי וגומרין עליו את ההלל, ואין מברכין עליו בורא פרי הגפן, אבל אחריו מברכין על הגפן, והוא שלא יהא דעתו לשותות עוד כוס חמישי. נמצא לפי זה, שאין מברכין בורא פרי הגפן, אלא תרי זמני, על כוס של הקדוש, ועל כוס הברכה. ועל הגפן, פעם אחת אחד כל הכוסות. וארבע הכוסות ומצה דמצוה, צריכין הסבה. ויתר הפרטים מבארים בסוף פסחים.

ונוהגת בזכרים ונקבות בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה, בטל עשה.

A Story

A certain individual was condemned to Rabbi Schneur Zalman of Liadi as a hypocrite. "He has such a high opinion of himself," the rebbe was told, "and has assumed all sorts of pious customs and practices. He acts like a real holy fellow. But it's all superficial: on the inside, his character is as coarse and unrefined as ever."

"Well," said the rebbe, "in that case, may he meet the end that the Talmud predicts for such people."

The informers were taken aback. They had merely desired to "warn" the rebbe about this individual. But now, what sort of calamity had the chassidic master called down upon him?

Rabbi Schneur Zalman explained: At the end of Tractate Pe'ah, the Talmud discusses the criteria for a pauper to be eligible to receive charity. The section concludes with the warning: "One who is not in need, but takes . . . one who is not lame or blind but makes himself as such, will not die of old age until he is indeed as such."

"In the same vein," concluded the rebbe, "one who makes of himself more than he is in matters of righteousness and piety 'will not die of old age until he is indeed as such.' Acting like a better person will eventually make him a better person."

Translated/adapted by Yanki Tauber in Once Upon A Chassid (Kehot, 1994)